

УДК [355.01(470+571:477):327.5НАТО:341.76(477)]"2014/2023"
DOI: 10.33402/nd.2024-12-209-233

Оксана РУДА

*доктор історичних наук, старший дослідник
старший науковий співробітник відділу новітньої історії
Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України
ResearcherID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/AAD-4620-2020>
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4361-8313>
e-mail: oxana.ruda@gmail.com*

САМІТИ НАТО Й УКРАЇНА: АНАЛІЗ ПОЛІТИЧНОГО ДІАЛОГУ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЧЛЕНСТВА В АЛЬЯНСІ

Висвітлено перебіг політичного діалогу між Україною та Північноатлантичним альянсом під час самітів організації у 2014–2023 рр., а також простежено його вплив на перспективи членства нашої держави в НАТО. Показано, що під час самітів Україна одержала підтримку країн-членів Альянсу щодо її суверенітету, територіальної цілісності та права на самостійне визначення свого майбутнього, що значно допомогло українській владі зміцнити міжнародну підтримку в умовах збройного конфлікту з Росією.

З'ясовано, що в контексті російсько-української війни євроатлантична інтеграція нашої держави набула особливого значення, оскільки безпека регіону – першочергове завдання для обох сторін. Еволюцію політичного діалогу між Україною й Альянсом на полях самітів розглянуто з акцентуванням на таких основних питаннях, як безпека, обороноздатність і стратегічні інтереси учасників заходів. У цьому контексті проаналізовано результати політичних дебатів і рішень, ухвалених на самітах, що стосувалися безпеки та стабільності в Центрально-Східній Європі. Відзначено, що ці рішення мали значний вплив на геополітичну карту регіону, а також на стратегічні плани України щодо її міжнародного статусу й безпеки. Закцентовано, що спроби вирішення на самітах питань безпеки, охоплюючи політичну підтримку, надання військової допомоги та організацію військових навчань, мали важливе значення для стратегічного планування України в умовах російської військової агресії. Зауважено, що присутність на самітах та участь у партнерських програмах дали змогу українській владі підтримувати діалог із членами Альянсу та продовжувати робити кроки для вдосконалення своїх військових, політичних й економічних структур відповідно до стандартів організації. З'ясовано, що саміти Альянсу слугували важливим механізмом для України в гарантуванні безпеки та підтримки в умовах російсько-української війни, а також для реалізації її стратегічних цілей у напрямі євроатлантичної інтеграції.

Ключові слова: Україна, Північноатлантичний альянс, російсько-українська війна, саміти НАТО, євроатлантична інтеграція, політична підтримка, військова допомога.

У сучасному геополітичному вимірі питання безпеки та стабільності в Європі залишаються пріоритетними для обговорення на міжнародному рівні. У цьому контексті роль Північноатлантичного альянсу (англ. North Atlantic Treaty Organization (NATO), НАТО) як провідної військово-політичної організації стає особливо значущою. Однак, як влучно зауважила дослідниця Наталія Яковенко, «без участі України в діяльності Альянсу побудувати в Європі неподільну безпеку буде неможливо» (Яковенко, 2021, с. 157). Російсько-українська війна, яка розпочалася 2014 р. незаконною анексією Автономної Республіки Крим і військовим втручанням Російської Федерації (РФ) у східні регіони України, а 24 лютого 2022 р. переросла в широкомасштабну збройну агресію, не лише вплинула на безпеку регіону, а й позначилася на міжнародній політиці та міждержавних відносинах. З огляду на це, обговорення ситуації в Україні та реакція Альянсу на військову агресію РФ у межах самітів НАТО, які залишаються важливим форумом для обговорення стратегічних питань безпеки та спільних дій із метою забезпечення колективної обороноздатності та збереження міжнародного порядку, стає невіддільною складовою їхнього порядку денного. Отже, аналіз динаміки взаємодії між Альянсом й Україною на самітах організації та реакції учасників цих заходів на російсько-українську війну надзвичайно актуальні для розуміння і прогнозування подальшого розвитку подій у регіоні.

Окремі аспекти співпраці між Україною та НАТО, охоплюючи політичні, військові й економічні чинники, що впливають на перспективи членства України в Альянсі, підсумків самітів НАТО, вивчали українські дослідники Наталія Яковенко (Яковенко, 2021), Олександр Вонсович (Вонсович, 2016) і Віталій Знак (Знак, 2022). Роль міжнародних фінансових інститутів у підтримці України досліджувала Вікторія Колосова (Колосова, 2023), систему європейської безпеки в умовах російської гібридної війни висвітлив Олександр Кучик (Кучик, 2021), російсько-українську війну як вияв кризи європейської безпеки представив Григорій Перепелиця (Перепелиця, 2021), а Микола Рябчук проаналізував міжнародне сприйняття українсько-російського протистояння у британських публікаціях (Рябчук, 2020).

Політику НАТО щодо України в контексті російсько-української війни, надання Альянсом політичної, військової та гуманітарної допомоги Києву, внутрішні виклики організації, зміну її стратегії, проаналізували: польський учений Лукаш Юрєнчик (Łukasz Jureńczyk) (Jureńczyk, 2019), а також американські дослідники й аналітики Джон-Майкл Арнольд (John-Michael Arnold) (Arnold, 2016), Деніель Майклз (Daniel Michaels) (Michaels, 2023), Джек Томпсон (Jack Thompson) (Thompson, 2023).

У цій статті також використані матеріали українських та іноземних засобів масової інформації (ЗМІ), аналізуючи які вдалося детальніше з'ясувати окремі аспекти відносин України й Північноатлантичного альянсу, а також представити узагальнене бачення й оцінки результатів роботи самітів НАТО та перспектив євроатлантичної інтеграції нашої держави. Також було використано інформацію з офіційних вебсайтів, зокрема Президента України, Організації Північноатлантичного договору. Однак окреме дослідження, у якому були би комплексно висвітлені різні аспекти співпраці України та НАТО в межах самітів Альянсу, відсутнє. Частково заповнити цю лауну повинна запропонована стаття. Мета статті – проаналізувати взаємодію між НАТО та Україною на самітах організації в контексті російсько-української війни та її вплив на політичний, військовий і безпековий ландшафти регіону.

Російсько-українська війна, що розпочалася 2014 р. окупацією РФ Криму та Донбасу й мала на меті зруйнувати наявну архітектуру безпеки в Європі, включно з нормами Гельсінкського заключного акту, та повернути Європу до Ялтинської біполярної системи, у якій домінантне становище належало б Росії, призвела до зміни геополітичного балансу в регіоні та спричинила значне обурення й реакції міжнародної спільноти, оскільки порушила усталений безпековий порядок у Європі, що ґрунтувався на принципах непорушності кордонів, відмови від насильства, мирного вирішення конфліктів і поваги до суверенітету держав, а також певною мірою вплинула на початок нового етапу у взаєминах України з європейськими і євроатлантичними структурами (Перепелиця, 2021, с. 98). Попри те, що Україна не є членом НАТО, проблема російської агресії проти неї займала чільне місце на самітах Альянсу, які, по суті, є засіданнями Північноатлантичної ради на рівні глав держав і урядів, на порядку денному яких порушуються теми надзвичайної політичної або стратегічної важливості. Хоча зазвичай у самітах НАТО беруть участь лише держави-члени Альянсу, однак, за умови згоди членів, до участі в них можуть долучатися також і глави держав та урядів країн-партнерів (Саміти НАТО, 2023). Зважаючи на політичну важливість самітів, їхні рішення, видані у вигляді декларацій або комюніке, у яких неодноразово наголошено на підтримці нашої держави, мають особливе значення для зміцнення позиції України на міжнародній арені.

Вперше проблеми збройної агресії Росії проти України порушували на саміті НАТО в Ньюпорті (Уельс), який відбувався 4–5 вересня 2014 р. Події на сході нашої держави перебували в центрі уваги лідерів провідних країн-членів на рівні зі ситуацією в Афганістані й Іраку. Під час Уельського саміту президент України Петро Порошенко провів декілька зустрічей із лідерами п'яти провідних країн Заходу: Сполучених Штатів, Італії, Великобританії, Німеччини та Франції, на яких обговорювали способи подолання російсько-української кризи, а також взяв участь у засіданні Комісії Україна–НАТО (КУН) (Гончаренко, 2014). Генеральний секретар НАТО Андерс Фог Расмуссен (Anders Fogh Rasmussen), за результатами зустрічі глав держав та урядів країн Альянсу із президентом Петром Порошенком, заявив, що країни-члени розробили розгорнутий і конкретний план заходів, спрямований на те, щоб Україна могла краще дбати про власну безпеку й успішно модернізувати свою армію. Допомога мала надаватися у сфері логістики, командування, контролю, зв'язку та комп'ютерних комунікацій, у протидії кібератакам, а також у лікуванні поранених солдатів. Передбачалося провести низку консультацій щодо реформування Збройних сил України (ЗСУ) та загалом розширити «стратегічний обмін» з офіційним Києвом (Знак, 2022, с. 80; Соколовська, 2014). Генеральний секретар повідомив про виділення допомоги в обсязі 15 млн євро у трастовий фонд для підтримки України. Президент П. Порошенко зауважив, що ці кошти розподілятимуться по чотирьох трастових фондах, які спрямовані на покращення логістики української армії, системи командування, системи комунікацій та кіберзахисту (Країни НАТО, 2014). Водночас на засіданні КУН на рівні глав держав й урядів йшлося про практичну підтримку України та поглиблення співпраці Україна–НАТО. У спільній декларації комісії зазначено, що, визнаючи намір Києва поглибити своє особливе партнерство з Альянсом, країни-члени посилять стратегічні консультації в межах КУН і продовжать розвивати чинні програми військової освіти, професійного розвитку, управління сектором безпеки та наукової співпраці в галузі безпеки з Україною. Також прозвучали запевнення в тому, що й

надалі зміцнюватиметься співпраця у межах Річних національних програм (РНП) у секторі оборони та безпеки через програми з розвитку спроможності й сталих можливостей в Україні. У заяві також зазначено, що Альянс та Україна й надалі працюватимуть над розвитком оперативної сумісності між ЗСУ і НАТО, зокрема шляхом продовження регулярної української участі в навчаннях Альянсу (Спільна заява, 2014).

Важливе значення для України мали прийняті на полях саміту рішення про зачаткування п'ятьох нових цільових фондів для допомоги нашій державі у критично важливих сферах: управління, контроль, зв'язок і комп'ютеризація (С4); логістика і стандартизація; кібернетична безпека; перепідготовка і соціальна адаптація військовослужбовців; медична реабілітація. На прохання української сторони, країни-члени Альянсу погодилися у 2015 р. заснувати шостий цільовий фонд – для боротьби зі саморобними вибуховими пристроями й утилізації вибухонебезпечних предметів (Допомога НАТО Україні, 2018).

В останній декларації політику Кремля щодо України було визнано такою, що суперечить міжнародному праву й фундаментальним принципам міжнародного співтовариства, зокрема принципу державного суверенітету та територіальної цілісності. Країни-члени закликали РФ вивести свої війська з України і прикордонних територій, а також рішуче засудили незаконну збройну агресію Росії проти нашої держави, зазначивши, що Альянс не визнає незаконної та безпідставної анексії Криму. Росію закликали вдатися до конструктивних політичних кроків, а також вплинути на сепаратистів, що діють в Україні, щоб ті припинили дестабілізаційну діяльність, яка поглиблює гуманітарну кризу. Учасники саміту підтримали санкції, зокрема адресні, проти російських чиновників, парламентарів, політиків, бізнесменів, військових, секторальні санкції проти військово-промислового комплексу, енергетики тощо, а також різні фінансово-економічні обмеження для великої групи російських банків, компаній, підприємств, спецслужб, бізнес-структур тощо, введені проти Росії Європейським Союзом (ЄС), країнами G7 та іншими міжнародними організаціями (Війна на Донбасі, 2019, с. 20; Jureńczyk, 2019, s. 120–121).

Зауважу, що задекларована на саміті «підтримка України» насамперед полягла в наданні нашій державі нелетального озброєння та гуманітарної допомоги, а також посилення співпраці у сфері оборони відповідно до натівських стандартів і здійснення заходів із підтримки Києва у протистоянні агресії. Висловлюючись за вирішення російсько-українського конфлікту політичним шляхом, лідери країн-членів НАТО одностайно підтримали запропонований президентом П. Порошенком «Мирний план дій». Генеральний секретар А. Расмуссен наголошував, що ніхто не хоче конфлікту з Росією і найкращим шляхом уперед є політичне рішення (NATO Summit, 2014). Саме така «миротворча» політика країн-членів Альянсу щодо Росії згодом була піддана критиці як міжнародними аналітиками, так і окремими політичними діячами. Зокрема, на переконання колишнього посла США в НАТО та спеціального представника Держдепартаменту США з питань України у 2017–2019 рр. Курта Волкера (Kurt Volker), небажання Заходу вступати у прямиий конфлікт із Росією було однією із причин, чому після нападу Росії на Україну у 2014 р. та анексії Криму Захід не вжив адекватних заходів, окрім санкцій, які б унеможливили широкомасштабне вторгнення РФ в Україну 24 лютого 2022 р. З-поміж інших причин, на його думку, було сприйняття країнами НАТО повістки, яку формувала російська пропаганда, про те, що Крим інакший і завжди був частиною РФ, а також те, що мало хто вірив, що президент

Росії Володівір Путін (Владимир Путин) коли-небудь нападе на Україну, оскільки всі очікували, що все зупиниться на Криму й Донбасі. За словами К. Волкера, Захід був упевнений, що зможе зупинити конфлікт і примусити сторони до переговорів. Однак Мінські домовленості, на його думку, лише заморозили конфлікт, що дало Росії можливість уникнути відповідальності за військову агресію та підготуватися до широко-масштабного наступу (Павлушенко, 2023).

З огляду на те, що збройна агресія РФ проти України, яку країни-члени сприйняли як спробу Росії утвердити статус наддержави та розширити сфери свого впливу за допомогою сили, спричинила сильне занепокоєння у членів НАТО з Центральної та Східної Європи, які побоювалися перенесення гібридної війни на свою територію, а також значно підвищила ризик відкритого конфлікту РФ із НАТО в майбутньому, на Уельському саміті було вжито заходів щодо посилення колективної оборони й удосконалення механізмів захисту та підвищення здатності реагувати на різні типи загроз, зокрема гібридні дії (Jureńczyk, 2019, s. 121). Прийнятий на полях саміту «План дій готовності» («Readiness Action Plan») (NATO's Readiness Action Plan, 2014) охопив низку положень щодо зміцнення Східного флангу НАТО, зокрема створення багатонаціональної командно-контрольної присутності та приймальних пунктів Альянсу на території східних країн-членів (Болгарії, Естонії, Латвії, Литви, Польщі, Румунії), з умовою циклічної ротації, підвищення інтенсивності військових навчань у регіоні, спрямованих на колективну оборону (Arnold, 2016, p. 75). Також ішлося про розширення інфраструктури союзників у регіоні та розміщення баз із технікою НАТО, створення додаткових командних центрів і сил негайного реагування тощо (Jureńczyk, 2019, s. 121–122). Ці зміни були пов'язані з тим, що військова агресія Кремля продемонструвала неготовність країн Заходу адекватно реагувати на зовнішні загрози, виявила основні недоліки в системі безпеки Європи, недостатню координацію дій у відповідь на кризу та відсутність спільної стратегії реагування на військові загрози й конфлікти поблизу кордонів європейських держав, що власне в майбутньому і змусило ці країни переглянути свої підходи до безпеки й оборони, зокрема зосередитися на зміцненні власних оборонних потужностей, посиленні трансатлантичної співпраці та солідарності з такими державами, як Польща та країни Балтії, а також наданні підтримки Україні у збереженні її територіальної цілісності (Major, Puglierin, 2014).

Водночас після зустрічі в Уельсі деякі експерти з питань міжнародної безпеки стверджували, що «План дій готовності», на жаль, не відповідав ані викликам, поставленим Росією, ані ризикам і загрозам, що походять від деяких країн Близького Сходу та Північної Африки. Наприклад, професор Школи передових міжнародних досліджень Джона Гопкінса Якуб Грігель (Jakub Grygiel) заявив, що зустріч в Уельсі була більше риторичною, ніж мала практичні наслідки. Гарі Шмітт (Gary Schmitt) з Американського інституту підприємництва наголошував на обмежених масштабах нових заходів Альянсу, вказуючи на те, що збільшення присутності військ НАТО в регіоні було незначним із погляду чисельності, створювані сили підвищеної готовності – нечисленними, а навчання – не достатньо інтенсивними (Arnold, 2016, p. 75). Щоправда, дещо іншої думки дотримувався французький політолог, голова Офісу планування політики при Генсеку НАТО у 2010–2016 рр. Фабріс Пот'є (Fabrice Pothier), який вважав, що Уельський саміт став історичним, оскільки там уперше НАТО «поверталось до Європи як в оперативному, так і у філософському сенсі», «вбачало свою основну місію в Європі». «Саміт в Уельсі був першим із серії самітів, де темами обговорення

стали колективна оборона, ядерне стримування та Росія. І тенденція зберігається донині», – наголосив французький аналітик (Брайлян, Мосьондз, 2023).

Важливим у плані зміцнення обороноздатності України та прийняття головних рішень щодо надання допомоги нашій державі став саміт у Варшаві 8–9 липня 2016 р. Учасники заходу продемонстрували єдність у питанні оцінки збройної агресії РФ проти України й у підтримці відновлення територіальної цілісності нашої країни, наголосивши, що незалежна, суверенна і стабільна Україна, яка твердо віддана демократії та верховенству права, – «ключ до євроатлантичної безпеки» (Рябих, 2016). Також було заявлено про важливість підтримки України міжнародними інституціями багатосторонньої безпекової співпраці для гарантування безпеки в європейському та євроатлантичному регіоні (Кучик, 2021, с. 79–80). Країни-члени погодили продовжити надання стратегічних консультацій і практичної підтримки задля зміцнення інституцій сектора безпеки та оборони України. Водночас вони висловилися за пошук політичних шляхів вирішення російсько-українського конфлікту та закликали сторони дотримуватися Мінських угод. Також у Варшаві Кремлю було надіслано політичний сигнал про підтримку Києва: «Ми твердо підтримуємо суверенітет України, її територіальну цілісність в межах міжнародно визнаних кордонів і її невід’ємне право визначати своє майбутнє та зовнішньополітичний курс без зовнішнього втручання ... Ми рішуче засуджуємо агресивні дії Росії проти України, тривале порушення Росією міжнародного права та своїх міжнародних зобов’язань, що має серйозні наслідки для стабільності й безпеки всього євроатлантичного регіону» (Заява-2, 2016).

У заключній заяві за результатами саміту учасники заходу засудили збройну агресію РФ проти України, визнавши, що провокаційна російська військова діяльність на Східному фланзі НАТО, демонстративне бажання цієї країни досягати своїх політичних цілей погрозами та застосуванням військової сили – це джерело регіональної нестабільності й серйозний виклик для Альянсу. Було зазначено, що такі дії офіційної Москви завдають шкоди євроатлантичній безпеці та ставлять під загрозу досягнення довготермінової мети щодо цілісної, вільної і мирної Європи. Дестабілізаційними діями та політикою Росії було визнано: тривалу незаконну й нелегітимну анексію Криму, яку країни-члени Альянсу не визнають та не визнаватимуть, і від якої закликають Росію відмовитися; порушення суверенних кордонів із застосуванням сили; навмисну дестабілізацію ситуації на Сході України; провокаційні військові дії біля кордонів НАТО, зокрема в регіонах Балтійського і Чорного морів та Східного Середземномор’я; безвідповідальну й агресивну ядерну риторику, воєнну концепцію та покладені в її основу стратегічні позиції тощо. У декларації зазначено, що Альянс відповідає на цю зміну безпекової ситуації удосконаленням свого потенціалу стримування та оборони, зокрема забезпеченням передової присутності на східному фланзі і призупиненням усієї практичної цивільної та військової співпраці між НАТО і Росією, залишаючись відкритим для політичного діалогу з нею (Заява-2, 2016).

Задля підтримки регіональної безпеки було вирішено забезпечити посилену військову присутність в Естонії, Латвії, Литві та Польщі, яку з початку 2017 р. гарантували б багатонаціональні сили, основою яких мали бути чотири тактичні групи розміру батальйону, здатні злагоджено взаємодіяти з національними силами, що мали на постійній основі перебувати в цих країнах (Заява-2, 2016). Планувалося, що ці підрозділи, очолювані командувачами з Великобританії, США, Німеччини та Канади, будуть

розгорнуті до літа 2017 р., а їхня чисельність становитиме 3 000–4 000 військових. Такі дії мали стати сигналом для Росії про те, що в разі її агресивних дій на кордоні Альянсу НАТО чинитиме колективний опір. Посилити потенціал Альянсу щодо стримування й оборони також мала низка інших заходів, спеціально розроблених для Чорноморського регіону, зокрема ініціатива Румунії щодо створення багатонаціональної рамкової бригади для удосконалення інтегрованої підготовки підрозділів країн НАТО під керівництвом штабу багатонаціональної дивізії «Південний Схід» тощо. Загалом, основною метою Варшавського саміту було надіслати Кремлю сигнал про те, що в Північноатлантичному альянсі дуже серйозно сприймають нові загрози і що проблемі колективної безпеки приділяють повноцінну увагу (Маркус, 2016).

Однак поряд із подібними гучними заявами й надалі зберігалася певна невідзначеність у ставленні НАТО до РФ. Як зазначав експосол України в Польщі Маркіян Мальський, позиція Альянсу в питанні стосунків із Росією залишалася двоюкою: полягала в пошуку діалогу з Росією «не як з партнером, але і не як з ворогом» (Жолобович, 2016). На його думку, НАТО застосовувало «стратегію терпіння», тобто «виваженого, терплячого підходу до викликів» (Жолобович, 2016). Загалом, країни Заходу по-різному реагували на російську анексію Криму й військову агресію проти України, переважно сприймаючи це як внутрішній конфлікт в Україні, підтримуваний Росією. До прикладу, президент Франції Франсуа Олланд (François Hollande), який був безпосереднім учасником Мінських домовленостей та переговорів у «Нормандському форматі», розглядав збройну агресію на Сході України не як війну РФ проти нашої держави, а як внутрішній конфлікт із російською підтримкою «сепаратистів». Він був переконаний, що Донецька і Луганська обл., підтримувані Росією, самостійно розпочали дії з відокремлення від України (Уроки влади, 2019, с. 77). Водночас деякі представники Альянсу, зокрема Німеччина, Франція, Угорщина, Італія тощо, наголошували на необхідності відновлення в майбутньому призупиненої де-факто у 2014 р. цивільної та військової співпраці з Росією, вважаючи, що дотримання обома сторонами міжнародних стандартів і зобов'язань матиме велике стратегічне значення (Jureńczyk, 2019, s. 120).

Важливим результатом Саміту НАТО у Варшаві для України стало ухвалення 9 липня на засіданні КУН Комплексного пакета допомоги для України (Comprehensive Assistance Package, КПД) із метою надання централізованої нелетальної підтримки для посилення стійкості ЗСУ, сприяння процесу оборонної реформи відповідно до стандартів НАТО та досягнення їх оперативної сумісності із силами Альянсу (Comprehensive Assistance Package, 2016; Допомога НАТО Україні, 2020). КПД містить понад 40 цільових заходів підтримки в кількох сферах, зокрема йдеться про фонди командування, контролю та комунікації; логістики й стандартизації; кіберзахисту; оборонно-технічної співпраці; навчання військових кадрів; медичної реабілітації тощо. Окремо планували запустити проєкт розвитку стратегічної комунікації. Також ішлося про суттєву активізацію співпраці в межах трастового фонду з розмінування і створення спільної платформи із протидії гібридним загрозам (Червоненко, 2016; Mills, 2022, р. 9). Власне за підтримки КПД було сформовано т. зв. Гібридну платформу – майданчик для спільного вивчення гібридної війни, розв'язаної РФ проти України (Розвиток особливого партнерства, 2020). Загалом, відповідно до КПД, передбачалися: структурне реформування ЗСУ та системи командування, оптимізація логістики та спільні тренування, закупівля обладнання та навчання його експлуатації,

переорієнтування оборонно-промислового комплексу на стандарти НАТО (Рябих, 2016; Jureńczyk, 2019, s. 122).

Попри очікування деяких українських політиків – прихильників приєднання до Північноатлантичного альянсу, які вважали, що цей крок «дасть гарантію безпеки Україні», «дозволить Україні протистояти агресії Росії і повернути окуповані території», «дасть змогу зміцнити та модернізувати українську армію», на Варшавському саміті не прозвучали заяви про бажаність і підтримку вступу України до НАТО, проте було заявлено про готовність розвивати співпрацю з нашою державою до повної взаємосумісності на політичному, воєнному та законодавчому рівнях (Рябих, 2016; Яковенко, 2021, с. 158). Примітно, що в риторичі Альянсу щодо України на саміті у Варшаві, як і на Уельському, визначальним залишився принцип декларативності, оскільки й надалі звучали заяви підтримки, висловлення стурбованості посиленням російської агресії, заклики до подальших дій на шляху реформування тощо. Такі висловлювання, хоча й давали сподівання на подальшу підтримку з боку НАТО у проведеної необхідних реформ і розвитку співпраці, проте посилювали відчуття невизначеності, яке підкріплювалося відсутністю конкретних практичних намірів та дій у відповідних сферах, що ніяк не сприяло інтеграції України до НАТО, а навпаки гальмувало цей процес (Вонсович, 2016, с. 105).

На саміті НАТО у Брюсселі 11–12 липня 2018 р. країни-члени Альянсу продемонстрували незмінність своєї позиції щодо резолюцій Ньюпортського та Варшавського самітів щодо російської агресії в Україні та посилення Східного флангу НАТО. Вони вкотре засудили незаконну та нелегітимну анексію Криму Росією, задекларували підтримку територіальної цілісності та суверенітету нашої держави, закликали РФ припинити будь-яку політичну, фінансову й військову підтримку угруповань бойовиків на Сході України та військове втручання в Донецьку та Луганську обл., вивести війська, техніку і найманців із території України. У силі залишилося також призупинення військової та цивільної співпраці з Росією. Водночас у заключній декларації зазначено, що НАТО не прагне конфлікту з РФ і не становить для неї загрози, натомість залишається відкритим до політичного діалогу з офіційною Москвою (Brussels Summit Declaration, 2018).

Під час саміту було підтверджено Бухарестське зобов'язання 2008 р. щодо того, що Україна стане членом Альянсу в майбутньому. Попри зусилля української влади, на офіційний Київ не поширилася «Програма розширених можливостей» («Enhanced Opportunities Program»), а тим більше План дій щодо членства (ПДЧ), що могло би пришвидшити реалізацію цих планів у найближчі роки (Jureńczyk, 2019, s. 123). Водночас НАТО знову підтвердило свою подальшу підтримку реформування національних структур безпеки й оборони України, зокрема у межах КППД, щоб Київ міг краще гарантувати власну безпеку. Йшлося також про підтримку зусиль України щодо посилення її стійкості проти гібридних загроз, зокрема шляхом активізації діяльності в межах Платформи Україна–НАТО із протидії гібридній війні (Brussels Summit Declaration, 2018).

Попри те, що Україну не запросили до участі в саміті лідерів Північноатлантичного альянсу, який відбувся у Брюсселі 14 червня 2021 р., конфлікт в Україні та навколо неї, як зазначено в Комюніке саміту, прийнятому главами держав і урядів, які брали участь у засіданні Північноатлантичної ради, був «першою темою порядку денного». Учасники вкотре висловили підтримку територіальної цілісності та суверені-

тету України, закликали Росію вивести сили, які вона розмістила на окупованих українських територіях, припинити розпалювати конфлікт шляхом надання фінансової та військової підтримки бойовикам т. зв. Луганської й Донецької народних республік, перестати нарощувати військову силу та припинити обмеження навігації в частинах Чорного моря, не перешкоджати доступу до Азовського моря та українських портів. Країни-члени Альянсу підтвердили свою рішучу позицію в засудженні й невизнанні незаконної та нелегітимної анексії Росією Криму. Водночас вони закликали обидві сторони до повного виконання Мінських угод та підтримали діяльність Спеціальної моніторингової місії Організації з безпеки та співробітництва в Європі в Україні, а також зусилля «Нормандського формату» і «Тристоронньої контактної групи» (Brussels Summit Communiqué, 2021). Вкотре було підтверджено рішення, ухвалене на Бухарестському саміті 2008 р., про те, що вступ України до НАТО можливий через ПДЧ шляхом виконання РНП, при цьому запевнялося, що Росія не матиме впливу на рішення про прийняття України до Альянсу. Водночас ішлося про готовність країн-членів до діалогу з офіційною Москвою в межах Ради Росія–НАТО з метою запобігання ескалації. Також неодноразово наголошено, що Альянс не прагне конфронтації й не становить загрози для РФ (Лепех, 2021).

Офіційна позиція країн Заходу, насамперед Франції та Німеччини, які виступали від імені ЄС, загалом полягала в дотриманні переговорів у «Нормандському форматі» та подальшому розширенні тісніших зв'язків із Росією, для яких відносини з РФ залишалися пріоритетом (Денисенко, 2021, с. 50–51). Варто наголосити, що російсько-українська війна викрила фундаментальну помилку західноєвропейської економічної політики щодо Росії, яка ґрунтувалася на переконанні, що економічна взаємозалежність і вразливість роблять військову ескалацію неможливою. Концепція «змін через торгівлю», покликана активізувати політичні й економічні реформи в Росії, які мали би призвести до її зближення із Заходом, зазнала краху (Major, Puglierin, 2014). На думку деяких зарубіжних аналітиків, цей т. зв. безладний компроміс у ставленні країн-членів НАТО до військової агресії Росії проти України, що спостерігався з 2014 р., полягав у наданні допомоги, з одного боку, недостатньої для того, щоби спровокувати прямий конфлікт між НАТО та Росією, а з іншого – достатньої, щоб Україна могла протистояти РФ (Thompson, 2023, р. 19). Водночас можна погодитися з українським дослідником Григорієм Перепелицею, що під впливом російсько-української війни поступово відбулися кардинальні зміни у відносинах між Заходом і РФ, які перейшли з рівня «стратегічного партнерства» у стан латентної «холодної війни», із можливістю переходу до відкритої конфронтації (Перепелиця, 2021, с. 99–100). Однак, на жаль, ці зміни відбувалися надто повільно й не зупинили широкомасштабного вторгнення РФ на територію нашої держави, яке власне, як і події 2014 р., як стверджує дослідник, стало наслідком т. зв. психологічної капітуляції Заходу перед Росією, яка виявлялася, з-поміж іншого, у пом'якшених висловлюваннях деяких європейських політиків щодо «розуміння причин» російської агресії, закликах підкоритися всім вимогам Кремля, чи навіть у появі комплексу вини перед Росією через те, що нібито її велич незаконно принизили тощо, що дало всі підстави В. Путіну не рахуватись як із ЄС, так і з НАТО, як зі слабкими організаціями. Саме непевна поведінка лідерів Заходу, відсутність у них політичної волі щодо адекватної реакції на порушення Росією наявного світового порядку посилили впевненість В. Путіна у психологічній слабкості країн Заходу та підштовхнули його до подальшої ескалації російсько-українського конфлікту (Перепелиця, 2021, с. 99).

Через повномасштабне вторгнення Росії в Україну, яке розпочалося 24 лютого 2022 р., 25 лютого лідери країн-членів Альянсу провели у форматі відеоконференції зі штаб-квартири НАТО у Брюсселі екстрений віртуальний саміт (Саміти НАТО, 2023). У заяві глав держав й урядів НАТО щодо нападу Росії на Україну зазначено, що це вторгнення – найтяжча загроза євроатлантичній безпеці за останні десятиліття. Учасники зустрічі рішуче засудили військову агресію РФ за сприяння Білорусі і визнали, що саме Росія несе цілковиту відповідальність за цей конфлікт. Також вони закликали Кремль негайно припинити збройний напад, вивести всі свої війська з України та звернути з обраного шляху агресії. «Рішення президента Путіна напасти на Україну – це жажлива стратегічна помилка, яка дуже дорого обійдеться Росії в наступні роки, як з економічно, так і з політичної точки зору», – зазначено в заяві (Заява-1, 2022). Країни-члени підтвердили свою рішучу підтримку незалежності, суверенітету й територіальної цілісності України в межах її міжнародно визнаних кордонів, включно з територіальними водами, а також погодили надалі надавати їй політичну і практичну підтримку (Заява-1, 2022).

На позачерговому саміті НАТО, який відбувся 24 березня 2022 р. у Брюсселі та був скликаний у зв'язку із продовженням російської війни в Україні, учасники зустрічі засудили повномасштабне вторгнення РФ на територію нашої держави та закликали її негайно припинити війну й вивести війська, а Білорусь – припинити її співучасть. Було озвучено, що союзники по НАТО посилити свою підтримку і надалі надаватимуть політичну й практичну допомогу Україні, зокрема гуманітарну підтримку, та прийматимуть у себе українських біженців (Саміт, 2022). У зверненні до учасників саміту Президент України Володимир Зеленський подякував за санкції, накладені на РФ, а також за підтримку переселенців з України, 3,5 млн яких знайшли прихисток на територіях країн НАТО. Водночас акцентуючи, що українці захищають спільні із країнами Заходу цінності, він заявив, що Україні потрібна військова допомога без обмежень, зокрема бойові літаки, танки, реактивні системи залпового вогню, протикорабельна зброя, засоби протиповітряної оборони тощо, а також звернувся із проханням закрити небо над нашою державою, щоби вберегти людей та міста від руйнувань (Виступ, 2022). Однак лідери НАТО відхилили прохання Києва захистити небо над Україною шляхом запровадження безпілотної зони та вкотре заявили, що не надсилатимуть війська через небезпеку бути втягнутими в повномасштабну військову конфронтацію з Росією, яка є ядерною державою (Renshaw, Waczyńska, 2022). Країни-члени Альянсу домовилися посилити підтримку України, зокрема з кібербезпеки, хімічних, біологічних, радіологічних і ядерних атак, а також наголосили, що надалі продовжуватимуть накладати безпрецедентну ціну на РФ, щоб та припинила війну в Україні, про що заявив після засідання Генеральний секретар Єнс Столтенберг (Jens Stoltenberg). Також було схвалено створення чотирьох бойових груп у Болгарії, Угорщині, Румунії та Словаччині (Пресконференція, 2022).

Попри рішуче засудження Північноатлантичним альянсом російсько-української війни, лідери НАТО надалі уникали риторики, що могла би спровокувати ескалацію кризи. Причину подібної позиції країн Заходу британські аналітики Меттью Креніг (Matthew Kroenig) та Лоуренс Фрідман (Lawrence Freedman) певною мірою вбачали в успішності поширення російською пропагандою наративів про неминучу ядерну загрозу та міць російської армії, яка домоглася того, що Захід піддався путінському блефу та шантажу, повіривши в рішучість і готовість Кремля йти до кінця в

конфронтації із Заходом, хоч би й ціною остаточного ядерного взаємознищення, і, як наслідок, Москві вдалося суттєво обмежити підтримку Заходу для України, особливо військову (Рябчук, 2020, с. 74, 91). Невелика військова допомога Києву країн Заходу в перші дні широкомасштабної війни, що складалася переважно з оборонної зброї, амуніції та бронезилетів, на переконання деяких закордонних аналітиків, частково була наслідком побоювань лідерів західних держав помсти з боку Москви у відповідь на постачання сучасного озброєння, а також того, що боєприпаси можуть бути захоплені або перенаправлені на чорний ринок. Натомість, коли російським військам не вдалося захопити Київ на початку квітня 2022 р. і конфлікт перемістився на схід та південний схід України, мислення США і європейських держав почало змінюватися. Союзники почали надавати більш високоточне озброєння, як-от: гаубиці M777, високомобільні артилерійські ракетні системи HIMARS, системи протиповітряної оборони NASAMS тощо. Це стало наслідком того, що в мисленні країн Заходу, а передовсім США, відбувся помітний зсув від занепокоєння про російські червоні лінії до акцентування на тому, що успіх України може слугувати інтересам США та всієї Європи (Thompson, 2023, р. 20).

Важливе значення для України мали рішення, прийняті на Мадридському саміті, який відбувся 29–30 червня 2022 р. Відповідно до ухваленої лідерами Альянсу «Стратегічної концепції НАТО», у якій було визначено нові пріоритети, завдання й підходи в діяльності організації на наступні 10 років, з урахуванням тогочасного середовища безпеки, визнавалося, що сильна незалежна Україна є життєво необхідною для стабільності євроатлантичного регіону, натомість поведінка Москви становить пряму загрозу трансатлантичній безпеці. На відміну від попередньої концепції 2010 р., відповідно до якої Росія окреслювалася як «стратегічний партнер», в ухваленому документі РФ визнано «найбільш небезпечною і прямою загрозою» країнам НАТО (Лисогор, 2022; Результати, 2022). З огляду на це, йшлося у документі, «нова концепція підтверджує, що головною метою НАТО є забезпечення нашої колективної оборони на основі підходу на 360 градусів. Він визначає три основні завдання Альянсу: стримування та оборона; запобігання кризовим ситуаціям й управління ними; та кооперативна безпека» (НАТО, 2022). Хоча питання вступу нашої держави до НАТО в контексті швидкої перспективи на цьому саміті не обговорювалося, однак вкотре держави-члени підтвердили Бухарестське зобов'язання 2008 р. про те, що Україна в майбутньому стане членом Альянсу (Чурікова, 2022).

Для подальшого збільшення підтримки України країнами-членами Альянсу важливе значення мало ухвалення рішення щодо розширення КПД, до якої ввійшли ініціативи, покликані забезпечити надання нашій державі невідкладної, короткотермінової, нелетальної військової допомоги, а також створення структур для суттєвого збільшення підтримки України з боку НАТО у довготерміновій перспективі на її шляху післявоєнної відбудови та реформ (Відносини з Україною, 2023; The Secretary, 2022, р. 18). Загалом, цей пакет мав пришвидшити доставлення нелетального оборонного обладнання, покращити кіберзахист і стійкість нашої держави, а також підтримати модернізацію її оборонного сектору для досягнення довготермінової сумісності з Альянсом (Чурікова, 2022). Він передбачав: захищений зв'язок; постачання палива; армійських пайків; медичного обладнання, бронезилетів; протимінного обладнання, а також засобів захисту від хімічної та біологічної зброї; великої кількості портативних систем для боротьби із дронами. Також планувалося допомогти Україні в довго-

терміновій перспективі перейти від радянських зразків на сучасне озброєння НАТО, покращити оперативну сумісність й інститути оборони та безпеки (Результати, 2022).

Від саміту НАТО у Вільнюсі, запланованого на 11–12 липня 2023 р., вище керівництво нашої держави очікувало чітких безпекових гарантій та поклало надії на запрошення України до членства в Альянсі. З метою пришвидшення євроатлантичної інтеграції України напередодні саміту українські політики значно активізували політико-дипломатичну діяльність на євроатлантичному напрямі, зокрема підписавши за перше півріччя 2023 р. з 11 країнами Західної й Північної Європи спільні заяви та декларації щодо сприяння просуванню України на шляху до НАТО (Стратегічні партнери, 2023, с. 16, 98). Однак результати Вільнюського саміту, який хоча й був сфокусований на проблемах України, а його підсумки загалом виявилися позитивними для нашої держави, не задовольнили очікувань офіційного Києва, який сподівався на скорочення шляху нашої держави до Альянсу. Ухвалені країнами-членами рішення фактично зберегли той статус-кво у відносинах України з НАТО, який існував уже довгі роки, оскільки замість скасованої вимоги виконання ПДЧ було запроваджено новий етап – «адаптовану Річну національну програму», на підставі якої очільники МЗС країн Альянсу мають оцінювати прогрес України на шляху до майбутнього членства. Передбачалося, що Україну запросять до вступу тоді, коли всі умови будуть виконані, а члени Альянсу дадуть на це згоду. Відсутність чітко визначених вимог і часових меж продемонструвала стратегічну невизначеність країн-членів щодо вступу Києва до НАТО (Сидоренко, 2023). До того ж напередодні саміту Президент США Джоозеф Байден (Joseph Biden) заявив, що Україна ще не готова стати членом Альянсу і що «передчасно» дозволяти Києву приєднатися до НАТО, оскільки війна з Росією триває (Rogers, 2023). Подібні заяви вкотре показали певні розбіжності серед західних союзників: держави з Центральної та Східної Європи, найближчі до Росії, наполягають на активнішій підтримці України, а адміністрація Дж. Байдена та їхні однодумці обирають більш виважений підхід (Erlanger, Vinograd, 2023).

Рішення щодо відтермінування вступу нашої держави до Альянсу спричинило певне розчарування в найвищих посадовців держави, які покладали на саміт завищені очікування. Зокрема, міністр закордонних справ України Дмитро Кулеба в інтерв'ю виданню «Bloomberg» зауважив, що НАТО продемонструвало брак політичної волі щодо заявки на членство, і що Альянс не має тримати «всю ситуацію та Україну в підвищеному стані, коли справа доходить до членства» (Kuleba Says, 2023). Стратегічну невизначеність Альянсу щодо України критично оцінив Президент В. Зеленський, зауваживши, що наразі серед союзників немає готовності ані дати Україні запрошення до НАТО, ані зробити її членом Альянсу. Вважаючи цю невизначеність слабкістю, він зазначив, що в такий спосіб було залишено можливість торгуватися членством України в НАТО у переговорах із Росією (Зеленський розкритикував НАТО, 2023).

Аналізуючи причини неприйняття нашої держави до Альянсу, варто виокремити декілька з них: активну фазу російсько-української війни, небажання НАТО втручатися у прямий воєнний конфлікт із Росією, певний страх перед ядерним шантажем Кремля, традиційний скепсис деяких країн-членів, зокрема й США, щодо членства України, відсутність єдності з цього питання, а також внутрішні проблеми Києва (корупція, повільне проведення реформ тощо) (Стратегічні партнери, 2023, с. 16; Michaels, 2023). У цьому контексті можна погодитися з висловлюваннями К. Волкера, який зазначав, що країни-члени, насамперед США та Німеччина, до кінця не прийня-

ли факту, що «російська війна в Україні – це загроза всій Європі» (Павлушенко, 2023). Він зауважив, що Вашингтон і Берлін «не усвідомили, що надійно захистити Європу і зупинити російську агресію – а це є одним із ключових завдань НАТО – неможливо без вступу України в Альянс. ... Наразі там вирішили, що прийняти Україну до Альянсу – ризикнути ескалацією конфлікту з Росією» (Павлушенко, 2023).

Попри те, що на Вільнюському саміті Україна так і не дочекалася запрошення до членства в Альянсі, результати зустрічі мали важливе значення для зміцнення обороноздатності нашої держави й активізації практичної співпраці між Україною і НАТО. 12 липня на спільній пресконференції з Генеральним секретарем НАТО Є. Столтенбергом Президент В. Зеленський назвав результати Вільнюського саміту «гарними», зауваживши, що вони були б «ідеальні», якби було запрошення України до Альянсу. Президент відзначив важливість скасування ПДЧ для України та зауважив, що отримав від партнерів позитивні новини щодо виділення оборонних пакетів. Володимир Зеленський також позитивно оцінив створення Ради Україна–НАТО (РУН), на заміну КУН, що свідчило про підвищення інституційного рівня партнерства. Президент України зауважив, що РУН є не просто інструментом участі, а й інтеграції, і це дає відчуття, що Україна, попри все, буде частиною Альянсу. Схвально відгукнувся про результати саміту і Є. Столтенберг. З-поміж іншого зауваживши, що новостворена РУН є потужним політичним інструментом, де всі учасники виступають із рівних позицій, і робота якого не може блокуватися окремими її учасниками або країнами-членами Альянсу (Ліскович, 2023). Зауважу, що важливе значення для України також мало перетворення КПД на багаторічну програму допомоги, що сприятиме відбудові сектору безпеки й оборони нашої держави та переходу до повної оперативної сумісності з НАТО (Vilnius Summit Communiqué, 2023).

Позитивним моментом для України в роботі саміту стало оприлюднення лідерами G7 спільної декларації, яка започаткувала обширний процес укладання договорів про забезпечення довготривалої воєнно-технічної та фінансово-економічної допомоги нашій державі (Стратегічні партнери, 2023, с. 17). У декларації йшлося про те, що кожна з держав G7 працюватиме з Україною над конкретними двосторонніми довготерміновими безпековими зобов'язаннями та домовленостями, спрямованими на підтримку нашої держави у сфері безпеки, економіки й розвитку. Насамперед ішлося про забезпечення сил, здатних захистити Україну в поточний момент і стримати будь-яку можливу російську агресію в майбутньому, зокрема шляхом: надання допомоги у сфері безпеки та сучасного військового обладнання на суші, у повітрі та на морі із пріоритетом на протиповітряну оборону, далекобійну артилерію та вогневі засоби дальньої дії, бронетехніку й інші головні засоби, як-от бойова авіація, а також сприяння підвищенню рівня оперативної сумісності з євроатлантичними партнерами; підтримки подальшого розвитку оборонно-промислового комплексу України; тренувань і навчань українських збройних сил; обміну розвідданими та співробітництва; підтримки ініціатив із кіберзахисту, безпеки та стійкості, зокрема для протидії гібридним загрозам. Важливе значення відводилося також зміцненню економічної стабільності України, зокрема через зусилля з реконструкції та відновлення, а також гарантування енергетичної безпеки нашої держави. Водночас ішлося про надання технічної та фінансової підтримки для задоволення нагальних потреб України, спричинених війною з Росією, а також для того, щоб Київ міг продовжувати ефективно здійснювати реформування, необхідне для просування на шляху до євроатлантичної інтеграції (Спільна

декларація, 2023). Зі свого боку Україна зобов'язалася: «... робити позитивний внесок у безпеку партнерів та посилювати заходи прозорості та підвітності щодо партнерської допомоги; продовжувати реалізацію реформ правоохоронних органів, судової системи, боротьби з корупцією, корпоративного управління, економіки, сектору безпеки та державного управління, які підкреслюють її відданість демократії, верховенству права, повазі до прав людини та свободи ЗМІ, а також виводять її економіку на сталий шлях розвитку; просувати оборонні реформи й модернізацію, зокрема шляхом посилення демократичного цивільного контролю над збройними силами та підвищення ефективності й прозорості в оборонних установах і промисловості України» (Спільна декларація, 2023). Згодом, у серпні 2023 р., до Спільної декларації G7 приєдналися також інші країни-партнери: Бельгія, Данія, Ірландія, Ісландія, Іспанія, Норвегія, Нідерланди, Португалія, Румунія, Фінляндія, Чехія, Швеція, Греція, Латвія, Литва, Естонія, Болгарія, Північна Македонія, Чорногорія тощо (Стратегічні партнери, 2023, с. 17).

Для зміцнення обороноздатності України неабияке значення мали обіцянки щодо виділення пакетів військової допомоги (мали охоплювати велику номенклатуру військової техніки: від пускових установок «Patriot», танків «Leopard» і ракет далекого радіусу дії SCALP до обладнання для розмінування), надані Президенту В. Зеленському під час двосторонніх переговорів із лідерами країн-членів (Стратегічні партнери, 2023, с. 13–14). Так, зокрема, Велика Британія заявила про передачу нового пакета допомоги, який із-поміж іншого містив 50 млн фунтів стерлінгів (64,7 млн дол. США) на ремонт техніки, боєприпаси до «Challenger 2», понад 70 бойових машин і автомобілів матеріально-технічного забезпечення тощо. Також було заявлено про створення нового військового реабілітаційного центру, що мав фінансуватися через КППД і підтримуватися спеціалістами з реабілітації з усього Альянсу (Historic security framework, 2023). Новий пакет військової допомоги від Німеччини на суму 700 млн євро серед іншого охоплював дві пускові установки «Patriot» зі складу Бундесверу, 40 додаткових бойових машин піхоти «Marder», 25 додаткових основних бойових танків «Leopard 1A5», а також 5 танків «Bergpanzer 2». Попри це, німецький уряд також пообіцяв передати безпілотні системи LUNA, 20 тис. артилерійських снарядів та 5 тис. 155-мм димових боєприпасів (Колосова, 2023).

У контексті надання підтримки нашій державі варто згадати підписану на саміті НАТО у Вільнюсі міністрами оборони Франції та України угоду, яка передбачала збільшення військової допомоги Україні на 170 млн євро, затвердила формування підвалин для спільного виробництва запасних частин та обслуговування іноземного озброєння і техніки, а також спростила процес закупівлі й постачання зброї ЗСУ тощо. Водночас Президент Франції Еммануель Макрон (Emmanuel Macron) оголосив про передачу Україні ракет далекого радіусу дії SCALP (Колосова, 2023).

Під час Віленського саміту прем'єр-міністр Канади Джастін Трюдо (Justin Trudeau), подібно до інших лідерів країн НАТО, повідомив про початок реалізації проєктів на суму 541 млн канадських дол. (410 млн дол. США), спрямованих на підтримку України та зміцнення трансатлантичної безпеки (Шепелева, 2023а). Водночас було заявлено, що Оттава передасть ЗСУ додаткові камери для безпілотників, а з літа того ж року Королівський військовий коледж Сен-Жан розпочне приймання офіцерів-курсантів з України на інтенсивну тритижневу навчальну програму, напрацьовану в партнерстві з НАТО в межах Програми вдосконалення військової освіти (Defence

Education Enhancement Program). Щодо фінансової підтримки, то Канада оголосила про виділення у межах КПД додаткових 48,8 млн канадських дол. (37 млн дол. США) на нелетальну допомогу: пальне, логістичне обладнання та медичні матеріали, а також 2,7 млн канадських дол. (2 млн дол. США) на кібербезпеку для підтримки зусиль із протидії зловмисній кіберактивності в умовах зростання кіберризиків і загроз (Колосова, 2023).

Про виділення нових пакетів допомоги Україні на полях саміту також заявили Норвегія (було обіцяно близько тисячі безпілотних літальних апаратів «Black Hornet», дві системи протиповітряної оборони (ППО) «Nasams» тощо), Нідерланди (з-поміж іншого йшлося про підсилення ППО й артилерії) (Ліскович, 2023; Шепелева, 2023b). Також у Вільнюсі між Україною та 11 країнами-партнерами (Данією, Нідерландами, Бельгією, Канадою, Люксембургом, Норвегією, Польщею, Португалією, Румунією, Швецією та Великою Британією) було підписано меморандум, що визначав умови проведення підготовки українських пілотів до використання сучасних винищувачів F-16 (Нинько, 2023).

Зауважу, що на ювілейний, 75-й, саміт НАТО, який відбудеться 9–11 липня 2024 р. у Вашингтоні, Президент України В. Зеленський уже отримав офіційне запрошення від Генерального секретаря Є. Столтенберга під час його візиту до Києва 29 квітня 2024 р. На спільній пресконференції Генсек наголосив, що місце України – в НАТО: «Україна стане членом НАТО. Робота, яку ми зараз здійснюємо, ставить вас на незворотний шлях до членства в Альянсі. Коли настане відповідний момент, Україна зможе стати членом НАТО негайно. З нетерпінням чекаю на той день, коли український прапор замайорить біля штаб-квартири НАТО» (Шварц, 2024). При цьому Генсек зауважив, що для того, щоби прийняти це рішення, необхідне схвалення усіх членів, потрібен консенсус. Він зазначив: «Я не очікую цього на саміті в липні, але сподіваюся, що ми зможемо продемонструвати, що наближаємося до скорішого членства України» (Шварц, 2024). А Президент В. Зеленський зазначив, що «саміт у Вашингтоні може стати моментом сили для Альянсу або – ні. Саме там вирішиться, чи буде у ворога Альянсу можливість накладати вето на посилення НАТО. І це вирішується саме в питанні щодо України» (Шварц, 2024).

Отже, початок російської агресії проти України у 2014 р. та повномасштабне вторгнення у 2022 р. значно посилили важливість співпраці Києва з НАТО. За таких умов підтримка Альянсу стала критично важливою для зміцнення обороноздатності нашої держави та забезпечення її суверенітету і територіальної цілісності. Важливими майданчиками для обговорення двосторонніх відносин, підтвердження підтримки України, визначення стратегічних напрямів співпраці й надання необхідної допомоги стали саміти НАТО. Присутність на самітах та участь у партнерських програмах дали змогу українській владі зміцнити свої зв'язки з членами Альянсу і продовжити кроки у напрямі вдосконалення військових, політичних та економічних структур відповідно до міжнародних стандартів. Загалом, саміти НАТО стали важливим механізмом для України як у гарантуванні безпеки та підтримки під час війни з Росією, так і для реалізації стратегічних цілей країни в напрямі євроатлантичної інтеграції. Ухвалені на самітах Альянсу рішення сприяли зміцненню національної безпеки України в коротко- та довготерміновій перспективі, підвищили рівень партнерства між Києвом і НАТО. Надання військової допомоги, охоплюючи навчання, озброєння та технічну підтримку, що сприяє підвищенню бойової готовності ЗСУ й наближенню української

армії до стандартів НАТО, також варто відзначити як важливий аспект цього партнерства.

Подальше зміцнення політичного діалогу сприятиме наближенню України до повноправного членства в Альянсі, що буде важливим кроком для зміцнення безпеки як України, так і всього євроатлантичного регіону. Однак, попри значні успіхи у співпраці, на шляху до членства в НАТО Україна стикається з низкою політичних викликів, охоплюючи необхідність проведення внутрішніх реформ, боротьбу з корупцією та забезпечення демократичних стандартів. Наявність війни з Росією також ускладнює перспективи членства, оскільки Альянс зазвичай не приймає країни з невіршеними територіальними конфліктами. Попри те, що перспективи членства України в НАТО залишаються невизначеними, наша держава демонструє стійке прагнення до інтеграції в євроатлантичні структури.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

Брайлян, Є., Мосьондз, О. (2023, 3 липня). Фабріс Потье: Саміт в Уельсі був першим, де НАТО розглядало свою основну місію в Європі. *АрміяInform*. <https://armyinform.com.ua/2023/07/03/fabris-potye-samit-v-uelsi-buv-pershym-de-nato-rozglyadalo-svoyu-osnovnu-misiyu-v-yevropi/>

Виступ Президента України Володимира Зеленського на саміті НАТО. (2022, 24 березня). *Президент України. Офіційне інтернет-представництво*. <https://www.president.gov.ua/news/vistup-prezidenta-ukrayini-volodimira-zelenskogo-na-samiti-n-73785>

Відносини з Україною. (2023, 3 серпня). *Організація Північноатлантичного договору*. https://www.nato.int/cps/uk/natohq/topics_37750.htm?#support

Війна на Донбасі: реалії і перспективи врегулювання. Аналітична доповідь. (2019). *Центр Разумкова*. Київ. https://razumkov.org.ua/uploads/article/2019_Donbas.pdf

Вонсович, О. С. (2016). Саміт НАТО – 2016: підсумки та перспективи для України. *Грані: науково-теоретичний альманах*, 7(135), 103–108. <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/413/422>

Гончаренко, Р. (2014, 4 вересня). Україна і НАТО: саміт слабких надій і обмежених можливостей. *Deutsche Welle (DW)*. <https://www.dw.com/uk/a-17902970>

Денисенко, К. (2021). Зближення Франції з Російською Федерацією в умовах українсько-російської війни як виклик європейській системі безпеки. В М. З. Мальський, Л. В. Лещенко, О. С. Кучик, Р. В. Вовк (упоряд.), *Україна в умовах трансформації міжнародної системи безпеки: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Львів, 13–14 травня 2021 р.)*. Львів, 49–52.

Допомога НАТО Україні. Стислий огляд. (2018). Київ. https://www.ispc.org.ua/wp-content/uploads/2018/11/NATO_support_UA_2018.pdf

Допомога НАТО Україні. Стислий огляд. (2020). Київ. https://eesri.org/wp-content/uploads/2020/05/NATO_Support_Ukraine_2020_brochure_EESRI_UKR_web.pdf

Жолобович, І. (2016, 12 липня). Саміт НАТО: зрозуміло про перспективи України. *Канал 24*. http://24tv.ua/samit_nato_zrozumilo_pro_perspektivi_ukrayini_n704456

Заява-1: Заява глав держав і урядів НАТО щодо нападу Росії на Україну. (2022, 25 лютого). *Організація Північноатлантичного договору*. https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_192489.htm?selectedLocale=uk

Заява-2: Заява за результатами саміту у Варшаві оприлюднена главами держав та урядів, які беруть участь у засіданні Північноатлантичної ради у Варшаві 8–9 липня 2016 року. (2016, July 9). *North Atlantic Treaty Organization*. Warsaw https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_133169.htm?selectedLocale=uk

Зеленський розкритикував НАТО за невизначеність щодо України: Безпрецедентно й абсурдно. (2023, 11 липня). *Європейська правда*. <https://www.eurointegration.com.ua/news/2023/07/11/7165506/>

Знак, В. (2022). Основні етапи співпраці України і НАТО (1991–2021). *Гуманітарні студії: історія та педагогіка*, 3, 64–88.

Колосова, В. (2023, 11 серпня). Допомога міжнародних фінансових інститутів Україні. Липень 2023 року. *Національний інститут стратегічних досліджень*. <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/dopomoha-mizhnarodnykh-finansovykh-institutiv-ukrayini-lypen-2023-roku>

Країни НАТО нададуть Україні 15 млн євро. (2014, 4 вересня). *BBC NEWS Україна*. https://www.bbc.com/ukrainian/politics/2014/09/140904_nato_summit_first_day_vs

Кучик, О. (2021). Система європейської безпеки в умовах гібридних викликів російсько-української війни. В М. З. Мальський, Л. В. Лещенко, О. С. Кучик, Р. В. Вовк (упоряд.), *Україна в умовах трансформації міжнародної системи безпеки: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції*. (Львів, 13–14 травня 2021 р.). Львів, 78–80.

Лепех, С. (2021, 24 червня). Саміт НАТО завершився: про що говорили та чого чекати Україні. *НТА*. *Пряма мова Львова*. <https://www.nta.ua/samit-nato-zavershyvsya-pro-shho-govoryly-ta-chogo-chekaty-ukrayini/>

Лисогор, І. (2022, 29 червня). Країни НАТО ухвалили нову концепцію: «Незалежна Україна є життєво важливою для стабільності в регіоні», а Росія тепер офіційно стала «найбільш небезпечною і прямою загрозою». *LB.ua*. https://lb.ua/world/2022/06/29/521601_kraini_nato_uhvalili_novu_kontseptsiyu.html

Ліскович, М. (2023, 13 липня). Вільнюс-2023 – це не Бухарест-2008: саміт НАТО дав результат. *УКРІНФОРМ*. https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3735354-vilnus2023-ce-ne-buharest2008-samit-nato-dav-rezultat-ocikuvanj-i-optimisticnij.html#google_vignette

Маркус, Дж. (2016, 8 липня). Варшавський саміт НАТО і російська загроза. *BBC NEWS Україна*. https://www.bbc.com/ukrainian/politics/2016/07/160708_warsaw_nato_summit_ozh

Нинько, Д. (2023, 11 липня). ЗМІ: Пілоти з України з серпня навчатимуться на F-16 у Данії. *DW*. <https://www.dw.com/uk/ukrainski-piloti-pocnut-navcatisa-na-f16-u-serpni-u-danii-reuters/a-66193286>

Олланд, Ф. (2019). *Уроки влади: мемуари* (Є. Марічев, пер. з фр.). Харків: Фоліо.

Павлушенко, Т. (2023, 24 серпня). «США і Німеччина до кінця не прийняли факт, що російська війна в Україні – це загроза всій Європі». Інтерв'ю з Куртом Волкером, колишнім послом США у НАТО. *Forbes Ukraine*. <https://forbes.ua/war-in-ukraine/nato-stalo-deshcho-smilivishim-intervyu-z-kurtom-volkerom-kolishnim-poslom-ssha-u-nato-24082023-15614>

Перепелиця, Г. (2021). Російсько-українська війна як наслідок системної кризи європейської безпеки. В М. З. Мальський, Л. В. Лещенко, О. С. Кучик, Р. В. Вовк (упоряд.), *Україна в умовах трансформації міжнародної системи безпеки: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції*. (Львів, 13–14 травня 2021 р.). Львів, 96–100.

Пресконференція Генерального секретаря НАТО Єнса Столтенберга по завершенні позачергового саміту глав держав і урядів НАТО. (2022, 24 березня). *Організація Північноатлантичного Договору*. https://www.nato.int/cps/uk/natohq/opinions_193613.htm

Результати Мадридського саміту НАТО 29–30 червня. (2022, 1 липня). *Національний інститут стратегічних досліджень*. <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/mizhnarodni-vidnosyny/rezultaty-madrydskoho-samitu-nato-29-30-cheravnja>

Розвиток особливого партнерства України з НАТО. (2020, 24 грудня). *Офіційний інтернет-сайт Україна–НАТО*. <https://ukraine-nato.mfa.gov.ua/ukrayina-nato/rozvitok-osoblivogo-partnerstva-ukrayini-z-nato>

Рябчук, В. (2016, 12 липня). Саміт НАТО у Варшаві – підсумки й уроки. *УКРІНФОРМ*. https://www.ukrinform.ua/rubric-other_news/2049186-samit-nato-u-varsavi-pidsumki-j-uroki.html

Рябчук, М. (2020). Між абстрактною теорією та практичною політикою: погляд на українсько-російський конфлікт у британських наукових та експертних публікаціях. В В. Кулик (ред.), *Інтерпретації російсько-українського конфлікту в західних наукових і експертно-аналітичних працях*. Київ, 49–98.

Саміт НАТО ухвалив заяву щодо війни в Україні з обіцянкою захисту від хімічної і біологічної зброї. (2022, 24 березня). *Європейська правда*. <https://www.prawda.com.ua/news/2022/03/24/7334204/>.

Саміти НАТО. (2023, 27 липня). *Організація Північноатлантичного договору*. https://www.nato.int/cps/uk/natolive/topics_50115.htm.

Сидоренко, С. (2023, 12 липня). Альянс без плану дій: чому саміт НАТО у Вільнюсі почався провалом та що варто робити Україні. *Європейська правда*. <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2023/07/12/7165586/>

Соколовська, Н. (2014, 4 вересня). НАТО допоможе Україні модернізувати армію. *DW*. <https://www.dw.com/uk/a-17902955>

Спільна декларація про підтримку України. (2023, 12 липня). *Президент України*. *Офіційне інтернет-представництво*. https://president.gov.ua/news/spilna-deklaraciya-pro-pidtrimku-ukrayini-84277?fbclid=IwAR272btt51fOTImSfYb37HmoA_EScZmmQINhvptdWyeXJ8s8lrXfOQ4EA9g

Спільна заява Комісії Україна – НАТО. (2014, 4 вересня). *Організація Північноатлантичного договору*. https://www.nato.int/cps/uk/natohq/news_112695.htm?selectedLocale=uk

Стратегічні партнери України (реалії та пріоритети в умовах війни). (2023). *Національна безпека і оборона, 3–4(193–194)*, 4–135. https://razumkov.org.ua/images/2023/10/11/NSD193-194_2023_ukr_all.pdf

Червоненко, В. (2016, 8 липня). Саміт НАТО у Варшаві: без прориву для України? *BBC NEWS Україна*. https://www.bbc.com/ukrainian/politics/2016/07/160707_nato_summit_ukraine_vc

Чурікова, Н. (2022, 1 липня). Сім підсумків саміту НАТО. Як посиляться альянс і що це означає для України? *Радіо Свобода*. <https://www.radiosvoboda.org/a/samit-nato-sim-pidsumkiv/31924400.html>

Шварц, Д. (2024, 29 квітня). Україну не запросять в НАТО на саміті в липні – Столтенберг. *DW*. <https://www.dw.com/uk/ukrainu-ne-zaprosat-v-nato-na-samiti-v-lipni-ctoltenberg/a-68949155>

Шепелева, А. (2023а, 13 липня). Канада виділить Україні 410 мільйонів доларів допомоги. *DW*. <https://www.dw.com/uk/kanada-vidilit-ukraini-410-miljoniv-dolariv-dopomogi/a-66207943?maca=ukr-rss-ukrnet-ukr-all-3816-xml>

Шепелева, А. (2023b, 12 липня). Норвегія дає ЗСУ ще тисячу дронів, Австралія – 30 БТР. *DW*. <https://www.dw.com/uk/norvegia-dae-zsu-se-tisacu-droniv-black-hornet-avstralia-30-btr-bushmaster/a-66199054>.

Яковенко, Н. (2021). Поглиблення співпраці України з НАТО як запорука всеосяжної безпеки. В М. З. Мальський, Л. В. Лещенко, О. С. Кучик, Р. В. Вовк (упоряд.), *Україна в умовах трансформації міжнародної системи безпеки: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Львів, 13–14 травня 2021 р.)*. Львів, 156–160.

Arnold, J.-M. (2016). NATO's Readiness Action Plan: Strategic Benefits and Outstanding Challenges. *Strategic Studies Quarterly*, 10/1, 74–105. <https://www.jstor.org/stable/10.2307/26271088>

Brussels Summit Communiqué Issued by the Heads of State and Government Participating in the meeting of the North Atlantic Council in Brussels 14 June 2021. (2021, 14 June). *North Atlantic Treaty Organization*. https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_185000.htm

Brussels Summit Declaration Issued by the Heads of State and Government Participating in the meeting of the North Atlantic Council in Brussels 11–12 July 2018. Press Release. (2018). *North Atlantic Treaty Organization*. https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2018_07/20180713_180711-summit-declaration-eng.pdf

Comprehensive Assistance Package for Ukraine. (2016, July). *North Atlantic Treaty Organization*. https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2016_09/20160920_160920-compreh-ass-package-ukra.pdf

Erlanger, S., Vinograd, C. (2023, 11 July). Here is the latest on the NATO summit. *The New York Times*. <https://www.nytimes.com/live/2023/07/11/world/russia-ukraine-news?smid=url-share#nato-leaders-begin-their-summit-in-lithuania-here-is-the-latest>

Historic security framework for Ukraine set to be agreed in major step toward ending the war. (2023, 12 July). *Gov.uk*. <https://www.gov.uk/government/news/historic-security-framework-for-ukraine-set-to-be-agreed-in-major-step-toward-ending-the-war>

Jureńczyk, Ł. (2019). Okoliczności i postawa NATO wobec polityki militarnej Rosji na Ukrainie. *Rocznik Integracji Europejskiej*, 3, 115–128.

Kuleba Says NATO Showed Lack of Political Will on Membership Bid. (2023, 11 July). *Bloomberg*. <https://www.bloomberg.com/news/articles/2023-07-11/nato-latest-turkey-agrees-to-support-sweden-s-membership-bid>

Major, C., Puglierin, J. (2014, 1 November). Eine neue Ordnung. *Internationale Politik*. <https://internationalepolitik.de/de/eine-neue-ordnung>

Michaels, D. (2023, 9 July). Amid Ukraine War and Internal Spats, NATO Seeks Show of Unity. *The Wall Street Journal*. <https://www.wsj.com/articles/amid-ukraine-war-and-internal-spats-nato-seeks-show-of-unity-cf9a0ad2>

Mills, C. (2022, 4 March). Military assistance to Ukraine 2014–2021. Research Briefing. Number 7135. *The House of Commons Library*. <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/SN07135/SN07135.pdf>

NATO 2022. Strategic Concept Adopted by Heads of State and Government at the NATO Summit in Madrid 29 June 2022. (2022, 29 June). *North Atlantic Treaty Organization*. https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2022/6/pdf/290622-strategic-concept.pdf

NATO Summit: Alliance «stands with Ukraine». (2014, 4 September). *BBC NEWS*. <https://www.bbc.com/news/world-europe-29056870>

NATO's Readiness Action Plan. (2014, December). *North Atlantic Treaty Organization*. https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2014_12/20141202_141202-facstsheet-rap-en.pdf

Renshaw, J., Baczynska, G. (2022, 25 March). West Gives more Support to Ukraine, Raises Stakes for Russia. *Reuters*. <https://www.reuters.com/world/russia-will-pay-west-warn-putin-trio-summits-2022-03-23/>

Rogers, K. (2023, 9 July). Biden Says Ukraine Is Not Ready for NATO Membership. *The New York Times*. <https://www.nytimes.com/2023/07/09/us/politics/biden-ukraine-nato.html>

The Secretary General's Annual Report 2022. (2023). Brussels. https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2023/3/pdf/sgar22-en.pdf

Thompson, J. (2023). Inconsistent Power: US Strategy in the Ukraine War and Beyond. In L. Andor, & U. Optenhögel (Ed.), *Europe and the war in Ukraine. From Russian aggression to a new Eastern policy*. London: London Publishing Partnership, 16–26.

Vilnius Summit Communiqué Issued by NATO Heads of State and Government Participating in the meeting of the North Atlantic Council in Vilnius 11 July 2023. (2023, 11 July). *North Atlantic Treaty Organization*. https://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_217320.htm

REFERENCES

Brailian, Ye., & Mosondz, O. (2023, Lypen 3). Fabris Potie: Samit v Uelsi buv pershym, de NATO rozghliadalo svoiu osnovnu misiiu v Yevropi. *ArmiiaInform*. <https://armyinform.com.ua/2023/07/03/fabris-potye-samit-v-uelsi-buv-pershym-de-nato-rozglyadalo-svoiu-osnovnu-misiyu-v-yevropi/> (in Ukrainian).

Vystup Prezydenta Ukrainy Volodymyra Zelenskoho na samiti NATO. (2022, Berezen 24). *Prezydent Ukrainy. Ofitsiine internet-predstavnytstvo*. <https://www.president.gov.ua/news/vistup-prezidenta-ukrayini-volodimira-zelenskogo-na-samiti-n-73785> (in Ukrainian).

Vidnosyny z Ukrainoiu. (2023, Serpen 3). *Orhanizatsiia Pivnichnoatlantychnoho dohovoru*. https://www.nato.int/cps/uk/natohq/topics_37750.htm?#support (in Ukrainian).

Viina na Donbasi: realii i perspektyvy vrehuliuvannia. Analitychna dopovid. (2019). *Tsentr Razumkova*. https://razumkov.org.ua/uploads/article/2019_Donbas.pdf (in Ukrainian).

Vonsovych, O. S. (2016). Samit NATO – 2016: pidsumky ta perspektyvy dlia Ukrainy. *Hrani: nauково-teoretychnyi almanakh*, 7(135), 103–108. <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/413/422> (in Ukrainian).

Honcharenko, R. (2014, Veresen 4). Ukraina i NATO: samit slabkykh nadii i obmezhenykh mozhlyvostei. *Deutsche Welle (DW)*. <https://www.dw.com/uk/a-17902970> (in Ukrainian).

Denysenko, K. (2021). Zblyzhennia Frantsii z Rosiiskoiu Federatsiieiu v umovakh ukrainsko-rosiiskoi viiny yak vyklyk yevropeiskii systemi bezpeky. In M. Z. Malskyi, L. V. Leshchenko, O. S. Kuchyk, & R. V. Vovk (Comps.), *Ukraina v umovakh transformatsii mizhnarodnoi systemy bezpeky: materialy Mizhnarodnoi nauково-praktychnoi konferentsii (Lviv, 13–14 travnia 2021 r.)*. Lviv, 49–52 (in Ukrainian).

Dopomoha NATO Ukraini. Styslyi ohliad. (2018). Kyiv. https://www.ispc.org.ua/wp-content/uploads/2018/11/NATO_support_UA_2018.pdf (in Ukrainian).

Dopomoha NATO Ukraini. Styslyi ohliad. (2020). Kyiv. https://eesri.org/wp-content/uploads/2020/05/NATO_Support_Ukraine_2020_brochure_EESRI_UKR_web.pdf (in Ukrainian).

Zholobovych, I. (2016, Lypen 12). Samit NATO: zrozumilo pro perspektyvy Ukrainy. *Kanal 24*. http://24tv.ua/samit_nato_zrozumilo_pro_perspektivi_ukrayini_n704456 (in Ukrainian).

Zaiava hlav derzhav i uriadiv NATO shchodo napadu Rosii na Ukrainu. (2022, Liutyi 25). *Orhanizatsiia Pivnichnoatlantychnoho dohovoru*. https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_192489.htm?selectedLocale=uk (in Ukrainian).

Zaiava za rezultatamy samitu u Varshavi oprylyudnena hlavamy derzhav ta uriadiv, yaki berut uchast u zasidanni Pivnichnoatlantychnoi rady u Varshavi 8–9 lypnia 2016 roku. (2016, July 9). *North Atlantic Treaty Organization*. Warsaw. https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_133169.htm?selectedLocale=uk (in Ukrainian).

Zelenskyi rozkrytykuvav NATO za nevyznachenist shchodo Ukrainy: Bezpretsedentno y absurdno. (2023, Lypen 11). *Yevropeiska pravda*. <https://www.eurointegration.com.ua/news/2023/07/11/7165506/> (in Ukrainian).

Znak, V. (2022). Osnovni etapy spivpratsi Ukrainy i NATO (1991–2021). *Humanitarni studii: istoriia ta pedahohika*, 3, 64–88 (in Ukrainian).

Kolosova, V. (2023, Serpen 11). Dopomoha mizhnarodnykh finansovykh instytutiv Ukraini. Lypen 2023 roku. *Natsionalnyi instytut stratehichnykh doslidzhen*. <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/dopomoha-mizhnarodnykh-finansovykh-instytutiv-ukrayini-lypen-2023-roku> (in Ukrainian).

Krainy NATO nadadut Ukraini 15 mln yevro. (2014, Veresen 4). *BBC NEWS Ukraina*. https://www.bbc.com/ukrainian/politics/2014/09/140904_nato_summit_first_day_vs (in Ukrainian).

Kuchyk, O. (2021). Systema yevropeiskoi bezpeky v umovakh hibrydnykh vyklykiv rosiisko-ukrainskoi viiny. In M. Z. Malskyi, L. V. Leshchenko, O. S. Kuchyk, R. V. Vovk (Comps.). *Ukraina v umovakh transformatsii mizhnarodnoi systemy bezpeky: materialy Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii. (Lviv, 13–14 travnia 2021 r.)*. Lviv, 78–80 (in Ukrainian).

Lepek, S. (2021, Cherven 24). Samit NATO zavershyvsia: pro shcho hovoryly ta choho chekaty Ukraini. NTA. *Priama mova Lvova*. <https://web.archive.org/web/20210624204028/https://www.nta.ua/samit-nato-zavershyvsya-pro-shho-govoryly-ta-chogo-chekaty-ukrayini/> (in Ukrainian).

Lysohor, I. (2022, Cherven 29). Krainy NATO ukhvalyly novu kontseptsiiu: «Nezalezhna Ukraina ye zhyttievo vazhlyvoiu dlia stabilnosti v rehioni», a Rosiia teper ofitsiino stala «naibilsh nebezpechnoiu i priamoiu zahrozoiu». *LB.ua*. https://lb.ua/world/2022/06/29/521601_kraini_nato_uhvalili_novu_kontseptsiyu.html (in Ukrainian).

Liskovych, M. (2023, Lypen 13). Vilnius-2023 – tse ne Bukharest-2008: samit NATO dav rezultat. *UKRINFORM*. https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3735354-vilnius2023-vene-buharest2008-samit-nato-dav-rezultat-ocikuvanj-i-optimisticnij.html#google_vignette (in Ukrainian).

Markus, Dzh. (2016, Lypen 8). Varshavskiy samit NATO i rosiiska zahroza. *BBC NEWS Ukraina*. https://www.bbc.com/ukrainian/politics/2016/07/160708_warsaw_nato_summit_ozh (in Ukrainian).

Nynko, D. (2023, Lypen 11). ZMI: Piloty z Ukrainy z serpnia navchatymutsia na F-16 u Danii. *DW*. <https://www.dw.com/uk/ukrainski-piloti-pocnut-navcatisa-na-f16-u-serpni-u-danii-reuters/a-66193286> (in Ukrainian).

Olland, F. (2019). *Uroky vlady: memuary* (Ie. Marichev, Trans.). Kharkiv: Folio (in Ukrainian).

Pavlushenko, T. (2023, Serpen 24). «SShA i Nimechchyna do kintsia ne pryinialy fakt, shcho rosiiska viina v Ukraini – tse zahroza vsii Yevropi». Interviu z Kurtom Volkerom, kolyshnim poslom SShA u NATO. *Forbes Ukraine*. <https://forbes.ua/war-in-ukraine/nato-stalo-deshcho-smilivishim-intervyu-z-kurtom-volkerom-kolishnim-poslom-ssha-u-nato-24082023-15614> (in Ukrainian).

Perepelytsia, H. (2021). Rosiisko-ukrainska viina yak naslidok systemnoi kryzy yevropeiskoi bezpeky. In M. Z. Malskyi, L. V. Leshchenko, O. S. Kuchyk, R. V. Vovk (Comps.), *Ukraina v umovakh transformatsii mizhnarodnoi systemy bezpeky: materialy Mizhnarodnoi naukovy-praktychnoi konferentsii. (Lviv, 13–14 travnia 2021 r.)*. Lviv, 96–100 (in Ukrainian).

Preskonferentsiia Heneralnogo sekretaria NATO Yensa Stoltenberha po zavershenni pozacherhovoho samitu hlav derzhav i uriadiv NATO. (2022, Berezen 24). *Orhanizatsiia Pivnichnoatlantynchnoho Dohovoru*. https://www.nato.int/cps/uk/natohq/opinions_193613.htm (in Ukrainian).

Rezultaty Madrydskoho samitu NATO 29–30 chervnia. (2022, Lypnia 1). *Natsionalnyi instytut stratehichnykh doslidzhen*. <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/mizhnarodni-vidnosyny/rezultaty-madrydskoho-samitu-nato-29-30-chervnya> (in Ukrainian).

Rozvytok osoblyvoho partnerstva Ukrainy z NATO. (2020, Hruden 24). *Ofitsiinyi internet-sait Ukraina–NATO*. <https://ukraine-nato.mfa.gov.ua/ukrayina-nato/rozvytok-osoblyvogo-partnerstva-ukrayini-z-nato> (in Ukrainian).

Riabykh, V. (2016, Lypen 12). Samit NATO u Varshavi – pidsumky y uroky. *UKRINFORM*. https://www.ukrinform.ua/rubric-other_news/2049186-samit-nato-u-varsavi-pidsumki-j-uroki.html (in Ukrainian).

Riabchuk, M. (2020). Mizh abstraktnoiu teoriieiu ta praktychnoiu politykoiu: pohliad na ukrainsko-rosiiskyi konflikt u brytanskykh naukovykh ta ekspertnykh publikatsiakh. In V. Kulyk (Ed.), *Interpretatsii rosiisko-ukrainskoho konfliktu v zakhidnykh naukovykh i ekspertno-analitychnykh pratsiakh*. Kyiv, 49–98 (in Ukrainian).

Samit NATO ukhvalyv zaiavu shchodo viiny v Ukraini z obitsiankoiu zakhystu vid khimichnoi i biolohichnoi zbroi. (2022, Berezen 24). *Yevropeiska pravda*. <https://www.ppravda.com.ua/news/2022/03/24/7334204/> (in Ukrainian).

Samity NATO. (2023, Lypen 27). *Orhanizatsiia Pivnichnoatlantynchnoho dohovoru*. https://www.nato.int/cps/uk/natolive/topics_50115.htm (in Ukrainian).

Sydorenko, S. (2023, Lypen 12). Alians bez planu dii: chomu samit NATO u Vilnusi pochavsia provalom ta shcho varto robyty Ukraini. *Yevropeiska pravda*. <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2023/07/12/7165586/> (in Ukrainian).

Sokolovska, N. (2014, Veresen 4). NATO dopomozhe Ukraini modernizuvaty armiui. *DW*. <https://www.dw.com/uk/a-17902955> (in Ukrainian).

Spilna deklaratsiia pro pidtrymku Ukrainy. (2023, Lypen 12). *Prezydent Ukrainy. Ofitsiine internet-predstavnytstvo*. https://president.gov.ua/news/spilna-deklaraciya-propidtrimku-ukrayini-84277?fbclid=IwAR272btt51fOTImS Yb37HmoA_EScZmmQINHvp tdWyeXJ8s8lrXfOQ4EA9g (in Ukrainian).

Spilna zaiava Komisii Ukraina – NATO. (2014, Veresen 4). *Orhanizatsiia Pivnichnoatlantychnoho dohovoru*. https://www.nato.int/cps/uk/natohq/news_112695.htm?selectedLocale=uk (in Ukrainian).

Stratehichni partnery Ukrainy (realii ta priorityety v umovakh viiny). (2023). *Natsionalna bezpeka i oborona, 3–4(193–194)*, 4–135. https://razumkov.org.ua/images/2023/10/11/NSD193-194_2023_ukr_all.pdf (in Ukrainian).

Chervonenko, V. (2016, Lypen 8). Samit NATO u Varshavi: bez proryvu dlia Ukrainy? *BBC NEWS Ukraina*. https://www.bbc.com/ukrainian/politics/2016/07/160707_nato_summit_ukraine_vc (in Ukrainian).

Churikova, N. (2022, Lypen 1). Sim pidsumkiv samitu NATO. Yak posylytsia alians i shcho tse oznachaie dlia Ukrainy? *Radio Svoboda*. <https://www.radiosvoboda.org/a/samit-nato-sim-pidsumkiv/31924400.html> (in Ukrainian).

Shvarts, D. (2024, Kviten 29). Ukrainu ne zaprosiat v NATO na samiti v lypni – Ctoltenberh. *DW*. <https://www.dw.com/uk/ukrainu-ne-zaprosat-v-nato-na-samiti-v-lipni-ctoltenberg/a-68949155> (in Ukrainian).

Shepeleva, A. (2023a, Lypen 13). Kanada vydilyt Ukraini 410 milioniv dolariv dopomohy. *DW*. <https://www.dw.com/uk/kanada-vidylit-ukraini-410-miljoniv-dolariv-dopomogi/a-66207943?maca=ukr-rss-ukrnet-ukr-all-3816-xml> (in Ukrainian).

Shepeleva, A. (2023b, Lypnia 12). Norvehiia daie ZSU shche tysiachu droniv, Avstraliia – 30 BTR. *DW*. <https://www.dw.com/uk/norvegia-dae-zsu-se-tisacu-droniv-black-hornet-avstralia-30-btr-bushmaster/a-66199054> (in Ukrainian).

Yakovenko, N. (2021). Pohlyblennia spivpratsi Ukrainy z NATO yak zaporuka vseosiaznoi bezpeky. In M. Z. Malskyi, L. V. Leshchenko, O. S. Kuchyk, & R. V. Vovk (Comps.), *Ukraina v umovakh transformatsii mizhnarodnoi systemy bezpeky: materialy Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii (Lviv, 13–14 travnia 2021 r.)*. Lviv, 156–160 (in Ukrainian).

Arnold, J.-M. (2016). NATO's Readiness Action Plan: Strategic Benefits and Outstanding Challenges. *Strategic Studies Quarterly*, 10/1, 74–105. <https://www.jstor.org/stable/10.2307/26271088> (in English).

Brussels Summit Communiqué Issued by the Heads of State and Government Participating in the meeting of the North Atlantic Council in Brussels 14 June 2021. (2021, 14 June). *North Atlantic Treaty Organization*. https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_185000.htm (in English).

Brussels Summit Declaration Issued by the Heads of State and Government Participating in the meeting of the North Atlantic Council in Brussels 11–12 July 2018. Press Release. (2018). *North Atlantic Treaty Organization*. https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2018_07/20180713_180711-summit-declaration-eng.pdf (in English).

Comprehensive Assistance Package for Ukraine. (2016, July). *North Atlantic Treaty Organization*. https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2016_09/20160920_160920-compreh-ass-package-ukra.pdf (in English).

Erlanger, S., Vinograd, C. (2023, 11 July). Here is the latest on the NATO summit. *The New York Times*. <https://www.nytimes.com/live/2023/07/11/world/russia-ukraine-news?smid=url-share#nato-leaders-begin-their-summit-in-lithuania-here-is-the-latest> (in English).

Historic security framework for Ukraine set to be agreed in major step toward ending the war. (2023, 12 July). *Gov.uk*. <https://www.gov.uk/government/news/historic-security-framework-for-ukraine-set-to-be-agreed-in-major-step-toward-ending-the-war> (in English).

Jureńczyk, Ł. (2019). Okoliczności i postawa NATO wobec polityki militarnej Rosji na Ukrainie. *Rocznik Integracji Europejskiej*, 3, 115–128 (in Polish).

Kuleba Says NATO Showed Lack of Political Will on Membership Bid. (2023, 11 July). *Bloomberg*. <https://www.bloomberg.com/news/articles/2023-07-11/nato-latest-turkey-agrees-to-support-sweden-s-membership-bid> (in English).

Major, C., Puglierin, J. (2014, 1 November). Eine neue Ordnung. *Internationale Politik*. <https://internationalepolitik.de/de/eine-neue-ordnung> (in English).

Michaels, D. (2023, 9 July). Amid Ukraine War and Internal Spats, NATO Seeks Show of Unity. *The Wall Street Journal*. <https://www.wsj.com/articles/amid-ukraine-war-and-internal-spats-nato-seeks-show-of-unity-cf9a0ad2> (in English).

Mills, C. (2022, 4 March). Military assistance to Ukraine 2014–2021. Research Briefing. Number 7135. *The House of Commons Library*. <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/SN07135/SN07135.pdf> (in English).

NATO 2022. Strategic Concept Adopted by Heads of State and Government at the NATO Summit in Madrid 29 June 2022. (2022, 29 June). *North Atlantic Treaty Organization*. https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2022/6/pdf/290622-strategic-concept.pdf (in English).

NATO Summit: Alliance «stands with Ukraine». (2014, 4 September). *BBC NEWS*. <https://www.bbc.com/news/world-europe-29056870> (in English).

NATO's Readiness Action Plan. (2014, December). *North Atlantic Treaty Organization*. https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2014_12/20141202_141202-facsheet-rap-en.pdf (in English).

Renshaw, J., Baczyńska, G. (2022, 25 March). West Gives more Support to Ukraine, Raises Stakes for Russia. *Reuters*. <https://www.reuters.com/world/russia-will-pay-west-warn-putin-trio-summits-2022-03-23/> (in English).

Rogers, K. (2023, 9 July). Biden Says Ukraine Is Not Ready for NATO Membership. *The New York Times*. <https://www.nytimes.com/2023/07/09/us/politics/biden-ukraine-nato.html> (in English).

The Secretary General's Annual Report 2022. (2023). Brussels. https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2023/3/pdf/sgar22-en.pdf (in English).

Thompson, J. (2023). Inconsistent Power: US Strategy in the Ukraine War and Beyond. In L. Andor, & U. Optenhögel (Ed.), *Europe and the war in Ukraine. From Russian aggression to a new Eastern policy*. London: London Publishing Partnership, 16–26 (in English).

Vilnius Summit Communiqué Issued by NATO Heads of State and Government Participating in the meeting of the North Atlantic Council in Vilnius 11 July 2023. (2023, 11 July). *North Atlantic Treaty Organization*. https://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_217320.htm (in English).

Oksana RUDA

Doctor of Historical Sciences, Senior Research Fellow

Senior Research Fellow of the Department of Contemporary History,

I. Krypiakevych Institute of Ukrainian Studies of the NAS of Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4361-8313>

ResearcherID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/AAD-4620-2020>

e-mail: oxana.ruda@gmail.com

NATO SUMMITS AND UKRAINE: ANALYSIS OF POLITICAL DIALOGUE AND MEMBERSHIP PROSPECTS IN THE ALLIANCE

The article highlights the progression of political dialogue between Ukraine and NATO at the organization's summits from 2014 to 2023, examining its impact on Ukraine's membership prospects. It demonstrates that throughout these summits, Ukraine gained substantial support from NATO member countries regarding its sovereignty, territorial integrity, and right to self-determination, which significantly bolstered Ukraine's international backing amid its military conflict with Russia.

In the context of the Russian-Ukrainian war, the Euro-Atlantic integration of our country has acquired special importance, since the security of the region is a priority task for both sides. The evolution of the political dialogue between Ukraine and the Alliance on the sidelines of the summits was considered with an emphasis on such key issues as security, defense capability, and strategic interests of the event participants. In this context, the results of the political debates and decisions taken at the summits related to security and stability in Central and Eastern Europe are analyzed. These decisions had a significant impact on the geopolitical map of the region, as well as on Ukraine's strategic plans regarding its international status and security. Attempts to resolve security issues at the summits, including political support, provision of military assistance, and the organization of military exercises, were important for Ukraine's strategic planning in the face of Russian military aggression. Attendance at summits and participation in partnership programs allowed the Ukrainian authorities to maintain a dialogue with the members of the Alliance and continue to take steps to improve their military, political, and economic structures in accordance with the organization's standards. The North Atlantic Alliance summits served as an important mechanism for Ukraine in ensuring security and support in the conditions of the Russian-Ukrainian war, as well as for the implementation of its strategic goals in the direction of Euro-Atlantic integration.

Key words: Ukraine, North Atlantic Treaty Organization, Russian-Ukrainian war, NATO summits, Euro-Atlantic integration, political support, military aid.